

Zhanna Poplavska¹
Politechnika Lwowska

Lidya Seniv²
Politechnika Lwowska

Vitaliy Humeniuk³
Politechnika Lwowska

PROBLEMY FUNKCJONOWANIA INSTYTUCJI SYSTEMU ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO NA RYNKU PRACY W WARUNKACH STANU WOJENNEGO

Wstęp

W czasie wojny problem socjalnej ochrony ludności jest jednym z głównych. Brak pracy, kryzys gospodarczy, sytuacja militarna w Ukrainie – wskutek tych negatywnych czynników ludność nie jest w stanie zaspokoić swoich podstawowych potrzeb. System socjalnej ochrony ludności został stworzony w celu zapewnienia obywatelom minimum egzystencji i jest ustalany na szczeblu państwowym. W ten sposób koncepcja „socjalnej ochrony” ludności jest zapisana w Konstytucji Ukrainy. Zgodnie z art. 46 Konstytucji Ukrainy obywatele mają prawo do socjalnej ochrony, która obejmuje prawo do wsparcia w przypadku całkowitej, częściowej lub czasowej utraty zdolności do pracy, utraty żywiciela rodziny, bezrobocia spowodowanego okolicznościami od nich niezależnymi, a także na starość oraz w innych przypadkach przewidzianych prawem. Ponadto zwraca się uwagę, że emerytury,

¹ prof., zhanna.v.poplavska@lpnu.ua, ORCID: 0000 0002 5031 7802.

² dr, lidya.a.seniv@lpnu.ua, ORCID: 0000 0003 3088 6108.

³ dr, vitaiy.v.humeniuk@lpnu.ua, ORCID: 0000 0003 0657 1720.

inne rodzaje świadczeń i zapomogi socjalne, będące głównym źródłem utrzymania, powinny zapewniać standard życia nie niższy niż ustawowe minimum egzystencji⁴.

Pojęcie „socjalnej ochrony ludności” badają zarówno naukowcy ukraińskie (P. Szewczuk, W. Rudkiewicz, N. Abakumowa, K. Didkiwska, S. Horyanska, E. Libanova itd.), jak i zagraniczni. Ogólnie rzecz biorąc, socjalna ochrony ludności to zespół gwarancji ekonomicznych, prawnych i socjalnych, które gwarantują każdemu pracującemu, prawo do bezpiecznej pracy, ochronę zdrowia w procesie pracy, ochronę ekonomiczną oraz wsparcie pracowników i ich rodzin w przypadku tymczasowej niezdolności do pracy, rehabilitację medyczną, społeczną i zawodową⁵.

System socjalnej ochrony ludności Ukrainy

Ukraiński system socjalnej ochrony ludności dzieli się na 3 poziomy: krajowy, regionalny i okręgowy, które mają odpowiedni zakres działalności i odpowiedzialności i są regulowane różnymi aktami prawnymi.

Krajowy poziom systemu ochrony socjalnej ludności reprezentuje Ministerstwo Polityki Społecznej Ukrainy, które jest centralnym organem władzy wykonawczej, kierowanym i koordynowanym przez Gabinet Ministrów Ukrainy i które zapewnia tworzenie i realizacja polityki państwa w zakresie polityki społecznej, obowiązkowych państwowych ubezpieczeń społecznych i emerytalnych, społecznej ochrony ludności, wolontariatu, spraw rodzinnych i dziecięcych, zdrowia i wypoczynku dzieci, adopcji i ochrony praw dziecka, profilaktyki i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przemocy ze względu na płeć, handlu ludźmi, zapewnienia równych praw i szans kobietom i mężczyznom, świadczenia usług socjalnych i prowadzenia pracy socjalnej, adaptacji społecznej i zawodowej zwalnianych żołnierzy itp.⁶.

Regionalny szczebel ochrony socjalnej ludności jest reprezentowany przez Departament Ochrony Socjalnej Ludności i Służby ds. Dzieci regionalnej administracji państwowej. Departament Ochrony Socjalnej Ludności Obwodowej Administracji Państwowej zapewnia realizację polityki państwa w kwestiach: wsparcia społecznego i świadczenia usług socjalnych dla słabszych grup ludności,

⁴ Konstytucja Ukrainy. https://kodeksy.com.ua/konstitutsiya_ukraini/statja-46.htm.

⁵ Rudkiewicz, I.V. (2011). *Regulacja systemu ochrony socjalnej ludności Ukrainy: teoria, metodologia i polityka państwa: monografia*. Donieck, s. 42-43; Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy „Niektóre kwestie świadczenia państwowej pomocy społecznej” z dnia 8 kwietnia 2020 r., #264. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2020-%D0%BF#Tekst>.

⁶ Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy *O zatwierdzeniu rozporządzenia w sprawie Ministerstwa Polityki Społecznej Ukrainy* z dnia 17 czerwca 2015 r., nr 423. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/pokaz/423-2015-%D0%BF#top>.

w szczególności dla osób starszych, osób z niepełnosprawnością, weteranów wojennych oraz uczestników operacji antyterrorystycznych, obywateli, którzy ucierpieli w wyniku katastrofy w Czarnobylu, rodzin i osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, osób o niskich dochodach, osób wewnątrznie przesiedlonych, innych kategorii osób, które zgodnie z ustawodawstwem Ukrainy mają prawo do świadczeń i dopłat mieszkaniowych; rodziny i dzieci, rekonwalescencji i rekreacji dzieci, zapobiegania i przeciwdziałania przemocy domowej, przeciwdziałania handlowi ludźmi; zapewnienia równych praw i szans kobiet i mężczyzn na poziomie regionalnym.

Do głównych zadań służby należy zapewnienie realizacji polityki państwa w obszarze: ochrony socjalnej dzieci, realizacja działań na rzecz ochrony praw i wolności dzieci, przeciwdziałanie zaniedbaniu dzieci i bezdomności, przestępstwa popełniane przez dzieci; określenie kategorii dzieci potrzebujących pomocy; ustanowienia opieki i opieki nad dziećmi, których życie może być zagrożone; adopcji dzieci, ich adopcji czasowej, umieszczenie u rodziców zastępczych i stałego miejsca w rodzinnych domach dziecka i rodzinach zastępczych; kontroli warunków przetrzymywania i wychowywania dzieci w tych placówkach; określenia priorytetowych kierunków poprawy sytuacji dzieci, ich ochrony socjalnej, promocji rozwoju fizycznego, duchowego i intelektualnego, przeciwdziałania zaniedbywaniu i bezdomności dzieci oraz popełnianiu przez dzieci wykroczeń.

Do elementów systemu ochrony socjalnej ludności na poziomie powiatu należą:

- Wydział Ochrony Socjalnej Ludności Okręgowej Administracji Państwowej;
- służby powiatowe administracji państwowej w sprawach dzieci;
- ośrodki pomocy społecznej dla rodzin, dzieci i młodzieży, utworzone pod powiatową administracją państwową;
- ośrodki świadczące obsługę administracyjną organów samorządu terytorialnego;
- usługi dla dzieci i młodzieży samorządów lokalnych;
- terytorialne ośrodki usług społecznych (świadczenie usług społecznych) organów samorządu terytorialnego.

Cele i przeznaczenie systemu ochrony socjalnej ludności

W Ukrainie jednym z głównych kierunków systemu ochrony socjalnej ludności jest wdrażanie środków zapewniających obywatelom minimum egzystencji oraz zapewnienie materialnej pomocy społecznej tym, którzy naprawdę jej potrzebują.

Zgodnie z art. 7 Ustawy Ukrainy „O budżecie państwa na 2022 r.”⁷ ustalono koszty utrzymania na osobę miesięcznie w wysokości 2393 hrywien (81,81 USD) od 1 stycznia, od 1 lipca – 2508 hrywien (85,74 USD), od 1 grudnia – 2589 hrywien (88,51 USD), głównych grup społeczno-demograficznych ludności Tabela 1.

Tabela 1. Minimum egzystencji dla niektórych kategorii ludności Ukrainy w 2022 roku

Główne grupy społeczno-demograficzne ludności (w przeliczeniu na miesiąc)	Okres kalendarzowy/wysokość wpłat		
	od 1 stycznia 2022 r.	od 1 lipca 2022 r.	od 1 grudnia 2022 r.
dzieci poniżej 6 roku życia	2100 hrywien (71,79 USD)	2201 hrywien (75,24 USD)	2272 hrywien (77,67 USD)
dzieci w wieku od 6 do 18 lat	2618 hrywien (89,50 USD)	2744 hrywien (93,81 USD)	2833 hrywien (96,85 USD)
osoby pełnosprawne	2481 hrywien (84,82 USD)	2600 hrywien (88,88 USD)	2684 hrywien (91,76 USD)
osoby pełnosprawne, do których stosuje się minimum socjalne przy ustalaniu wynagrodzenia zasadniczego sędziego	2102 hrywien (85,74 USD)	2102 hrywien (85,74 USD)	2102 hrywien (85,74 USD)
osoby pełnosprawne, wobec których stosuje się minimum egzystencji przy ustalaniu wynagrodzeń pracowników innych organów państwowych, których wynagrodzenia regulują szczególne ustawy, a także pracowników organów podatkowych i celnych	2102 hrywien (85,74 USD)	2102 hrywien (85,74 USD)	2102 hrywien (85,74 USD)
pełnosprawne, wobec których stosuje się minimum socjalne do ustalenia wynagrodzenia służbowego prokuratora prokuratury rejonowej	1600 hrywien (54,70 USD)	1600 hrywien (54,70 USD)	1600 hrywien (54,70 USD)
osoby, które utraciły zdolność do pracy	1934 hrywien (66,11 USD)	2027 hrywien (69,29 USD)	2093 hrywien (71,55 USD)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawa Ukrainy „O budżecie państwowym na rok 2022” z dnia 02.12.2021r., nr 1928-IX/ Rada Najwyższa Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>.

Z analizy powyższych danych wynika, że wielkość minimum egzystencji dla obywateli jest nieznaczna, a biorąc pod uwagę kryzys gospodarczy, stale rosnącą inflację, wprowadzenie stanu wojennego na Ukrainie, nie pokrywa minimum potrzeb obywateli. W celu wsparcia słabszych grup społecznych państwo wypłaca dotacje na mieszkania i usługi komunalne, co umożliwi częściowe pokrycie kosztów usług komunalnych. Również władze państwowe i organy samorządu terytorialnego udzielają corocznej jednorazowej pomocy pieniężnej osobom

⁷ Ustawa Ukrainy „O budżecie państwowym na rok 2022” z dnia 02.12.2021r., nr 1928-IX/ Rada Najwyższa Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>.

z niepełnosprawnością, rodzinom o niskich dochodach oraz emerytom, którzy złożyli wniosek o tego typu pomoc.

Organy socjalnej ochrony ludności podlegają weryfikacji w zakresie prawidłowości powoływania i wypłaty państwowej pomocy społecznej, świadczeń i dotacji. Zgodnie z weryfikacją (sprawdzeniem danych) prowadzoną przez Ministerstwo Finansów Ukrainy oraz selektywną weryfikacją danych odbiorców świadczeń socjalnych, państwowe świadczenia socjalne mogą zostać wypowiedziane z powodu niezgodności z prawem ich świadczenia oraz nadwyżki wypłacanych świadczeń socjalnych, kwota musi zostać zwrócona do budżetu państwa.

Również instytucje systemu ochrony socjalnej ludności przewidują różnego rodzaju programy mające na celu zaspokojenie potrzeb edukacyjnych obywateli, pomoc medyczną itp. W szczególności uczestnicy operacji wojskowych, operacji antyterrorystycznej w Ukrainie za pomocą tych programów mają możliwość nauki jazdy na kursach różnych kategorii za darmo – czesne opłacane z budżetu państwa. Wymienieni obywatele, osoby dorosłe oraz dzieci z niepełnosprawnością mają możliwość odbycia rehabilitacji w przedsiębiorstwach i instytucjach oraz adaptacji psychologicznej. Dzieci z rodzin wielodzietnych, o niskich dochodach oraz rodzin kombatantów mają możliwość skorzystania z rehabilitacji i wypoczynku opłaconego z budżetu państwa i samorządu.

Innym kierunkiem systemu ochrony socjalnej ludności jest wdrażanie działań mających na celu przeciwdziałanie i zapobieganie handlowi ludźmi, zapobieganie przemocy w rodzinie, zapewnienie równych praw kobiet i mężczyzn. Tak więc co roku na przełomie listopada i grudnia we wszystkich szkołach i bibliotekach Ukrainy odbywa się kampania „16 dni bez przemocy”, w ramach której uczniowie i inni zainteresowani informowani są o środkach zapobiegania i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, handlu ludźmi oraz głównych działaniach na rzecz usprawnienia pracy profilaktycznej służb opieki społecznej, powiatowych instytucji i organizacji przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Rząd Ukrainy zatwierdził Koncepcję Państwowego Celowego Programu Społecznego Zwalczania Handlu Ludźmi na okres do 2025 roku (Dekret CMU z dnia 14 lipca 2021 roku nr 800-r)⁸ oraz opracował projekt Państwowego Celowego Programu Społecznego Zwalczania Handlu Ludźmi na okres do 2025 roku.

W warunkach stanu wojennego Ministerstwo Polityki Społecznej w dalszym ciągu zapewnia wypłatę pomocy finansowej osobom dotkniętym handlem ludźmi, zgodnie z Procedurą wypłaty jednorazowej pomocy finansowej osobom dotkniętym handlem ludźmi (Tabela 2)

⁸ Koncepcja państwowego celowego programu społecznego zwalczania handlu ludźmi na okres do 2025 roku. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2021-%D1%80#Text>.

Tabela 2. Wyплаты pomocy materialnej dla ofiar handlem ludźmi w 2022 r.

Kategorie ludności	Okres kalendarzowy/kwota wpłat		
	od 1 stycznia 2022r.	od 1 lipca 2022r.	od 1 grudnia 2022r.
jedna osoba miesięcznie	2393 hrywien (81,81 USD)	2508 hrywien (85,74 USD)	2589 hrywien (88,51 USD)
dzieci do lat 6	6300 hrywien (215,38 USD)	6603 hrywien (225,74 USD)	6816 hrywien (233,03 USD)
dzieci w wieku od 6 do 18 lat	7854 hrywien (268,51 USD)	8232 hrywien (281,44 USD)	8499 hrywien (290,56 USD)
osoby pełnosprawne	7443 hrywien (254,46 USD)	7800 hrywien (266,66 USD)	8052 hrywien (275,28 USD)
osoby z niepełnosprawnością	5802 hrywien (198,36 USD)	6081 hrywien (207,9 USD)	6279 hrywien (214,66 USD)

Źródło: Opracowanie autorów na podstawie Pomoc materialna dla osób dotkniętych handlem ludźmi. Wydział Ochrony Socjalnej Ludności Rady Miasta Sumy. <https://dszn.smr.gov.ua/materialna-dopomoga-osobam-yaki-postrazhdali-vid-torgivli-lyudmi-2/>.

Dziś problem handlu ludźmi nabiera szczególnego znaczenia i aktualności w związku z zakrojoną na szeroką skalę inwazją Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, w wyniku której miliony ludzi zostały zmuszone do ewakuacji na inne terytoria lub za granicę. Wśród osób najbardziej narażonych na handel ludźmi w takiej sytuacji są dzieci bez opieki lub oddzielone od rodziny, kobiety, osoby z niepełnosprawnością, osoby starsze oraz osoby, które wcześniej padły ofiarą handlu ludźmi. W związku z tym organy ochrony socjalnej odgrywają ważną rolę we wspieraniu takich osób.

Tworzenie korzystnego klimatu społecznego i psychologicznego wśród ludności, ochrona obywateli przed presją psychologiczną jest również ważnym kierunkiem systemu ochrony socjalnej ludności. W ten sposób pracownicy ośrodków pomocy społecznej ds. rodziny, dzieci i młodzieży, jako element systemu zabezpieczenia społecznego ludności, realizują działania w zakresie świadczenia usług psychologicznych, społeczno-pedagogicznych, socjo-medycznych, społeczno-ekonomicznych, informacyjnych i prawnych rodzinom, dzieciom i młodzieży, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej i potrzebują pomocy z zewnątrz. W ten sposób udzielane jest wsparcie psychologiczne dzieciom i ich rodzicom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych, a różne szkolenia i edukacja mają na celu nauczenie rodziców rozumienia swojego dziecka. Rodzice mają możliwość odbycia szkolenia, różnych testów psychologicznych, które pozwalają im zrozumieć istotę problemu i dają zalecenia dotyczące ich rozwiązania. W niektórych, szczególnie trudnych przypadkach, opieka społeczna dla rodziny, dzieci i młodzieży usuwa dzieci z rodzin, ale dzieje się to tylko wtedy, gdy inne środki nie pomagają, a istnieje realne zagrożenie dla życia i zdrowia dziecka. W takich przypadkach, zgodnie z decyzją Komisji do Spraw Dziecka, dzieci mogą zostać usunięte z rodzin na okres do 3 miesięcy. Okres ten jest przyznawany rodzicom dziecka,

aby mogli zadośćuczynić. W tym okresie dzieci trafiają do opiekunów zastępczych. Jeśli rodzice nie zdadzą sobie sprawy ze swoich błędów w ciągu trzech miesięcy i nie zaczną ich korygować, mogą zostać pozbawieni praw rodzicielskich, a dzieci mogą zostać przeniesione do domów typu rodzinnego, gdzie będą wychowywane do 18 roku życia. W ten sposób państwo zapewnia nieletnim możliwość uniknięcia presji psychicznej ze strony bliskich ludzi.

Jednym z kierunków systemu ochrony socjalnej ludności jest zapewnienie maksymalnej stabilności życia publicznego w Ukrainie w dzisiejszych dramatycznych warunkach wojny. Jednak ten kierunek jest niewystarczająco rozwinięty. W warunkach wysokiej inflacji, niestabilności kursu walutowego, niedoboru towarów, dużej migracji wewnętrznej, kwestia możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb ludności staje się coraz pilniejsza. Ukraiński rząd opracowuje liczne normatywne akty prawne i stale dokonuje zmian w istniejących i nowych aktach prawnych, aby zapewnić ochronę socjalną ludności nawet w warunkach wojny z Rosją.

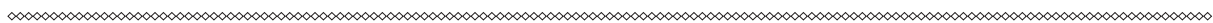
System socjalnej ochrony ludności w Ukrainie regulowany jest licznymi aktami ustawodawczymi i wykonawczymi (według statystyk różne świadczenia, świadczenia socjalne i usługi socjalne na Ukrainie są bezpośrednio przewidziane w 58 ustawach i ponad 120 podległych aktach regulacyjnych i prawnych⁹). Obowiązujące akty regulacyjne i prawne determinują regulację systemu ochrony socjalnej ludności w różnych aspektach. W związku z wprowadzeniem stanu wojennego w Ukrainie od 24 lutego 2022 r.¹⁰ dokonano zmian i uzupełnień w istniejącym ustawodawstwie ukraińskim, w szczególności w zakresie zabezpieczenia społecznego ludności, które ma na celu skorygowanie aktualnej sytuacji w kraju w zakresie świadczeń socjalnych dla ludności oraz działalności instytucji społecznych.

Badając działalność instytucji systemu zabezpieczenia społecznego na rynku pracy Ukrainy, warto zauważyć, że głównymi zadaniami resortów jest zapewnienie realizacji państwowej polityki społecznej w zakresie ochrony socjalnej ludności, co obejmuje:

- wyznaczenie i wypłatę pomocy społecznej, odszkodowań i innych świadczeń socjalnych ustanowionych przez ustawodawstwo Ukrainy, udzielenie dotacji na zwrot kosztów opłat mieszkaniowych i usług komunalnych, zakup gazu płynnego, stałego i płynnego paliwa domowego;
- opracowanie i organizację realizacji kompleksowych programów i działań na rzecz poprawy sytuacji grup ludności słabszej społecznie, rodzin i obywateli znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz kompleksową

⁹ Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy „Niektóre kwestie świadczenia państwowej pomocy społecznej” z dnia 8 kwietnia 2020 r., #264. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2020-%D0%BF#Tekst>.

¹⁰ Dekret Prezydenta Ukrainy „O wprowadzeniu stanu wojennego” z dnia 24 lutego 2022 r., nr 64/2022. <https://www.president.gov.ua/dokumenty>.

- pomoc w uzyskiwaniu przez nie świadczeń i usług socjalnych w miejscu zamieszkania i pobytu;
- zapewnienie realizacji polityki państwa w kwestiach ochrony socjalnej ludności, wsparcia rodziny, przeciwdziałania przemocy w rodzinie; zapewnienie równouprawnienia kobiet i mężczyzn, zdrowia i rekreacji dzieci, zwalczanie handlu ludźmi, wdrażanie programów i działań w tym zakresie;
 - zapewnienie integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami, promowanie tworzenia warunków swobodnego dostępu osób z niepełnosprawnościami do obiektów infrastruktury społecznej;
 - zapewnienie realizacji polityki państwa w zakresie społecznej i zawodowej adaptacji żołnierzy zwolnionych do rezerwy lub w stanie spoczynku oraz zwalnianych z Sił Zbrojnych Ukrainy i innych formacji wojskowych;
 - organizację usług socjalnych dla ludności, realizację pracy socjalnej i świadczenie usług socjalnych, w tym wsparcie socjalne rodzin / osób fizycznych, poprzez rozwój wyspecjalizowanych instytucji, instytucji i usług oraz zaangażowanie organizacji pozarządowych świadczących usługi socjalne;
 - nadzór nad przestrzeganiem wymogów ustawodawstwa podczas powoływania (przeliczania) i wypłaty emerytur przez organy Funduszu Emerytalnego Ukrainy; prowadzenie prac informacyjnych i wyjaśniających;
 - opracowanie i organizację realizacji kompleksowych programów i działań zapewniających równe prawa i szanse kobiet i mężczyzn, zwalczanie handlu ludźmi.

Kierunki pracy wydziałów ochrony socjalnej w regionach Ukrainy w czasie wojny

Od 1 stycznia 2022 r. w Ujednoliconym Państwowym Zautomatyzowanym Rejestrze Osób Uprawnionych do Świadczeń w Wydziałach Ochrony Socjalnej Ludności zarejestrowane są następujące kategorie obywateli:

- weterani wojenni;
- dzieci wojny;
- ofiary prześladowań nazistowskich;
- uczestnicy likwidacji awarii w elektrowni jądrowej w Czarnobylu;
- weterani służby wojskowej i organów spraw wewnętrznych;
- więcej nauczyciele, lekarze, bibliotekarze i emerytowani pracownicy kultury;
- rodziny wielodzietne;
- dzieci z rodzin wielodzietnych;

- domy rodzinne i rodziny opiekuńcze;
- osoby z niepełnosprawnością;
- emeryci według wieku;
- emeryci.

W 2021 r. administracje ochrony socjalnej ludności na terytorium Ukrainy zapewniły przyznanie i wypłatę wszystkich rodzajów pomocy społecznej:

1. Państwowa pomoc społeczna dla rodzin o niskich dochodach;
2. Jednorazowa pomoc przy narodzinach dziecka;
3. Pomoc w czasie ciąży i porodu;
4. Pomoc dla dzieci pozostających pod opieką;
5. Pomoc pieniężna dla osoby o niskich dochodach, która mieszka z osobą z niepełnosprawnością I grupy z powodu zaburzenia psychicznego wymagającego opieki z zewnątrz;
6. Alimenty dla samotnych matek;
7. Dotacja do refundacji mieszkań i usług komunalnych;
8. Dotacja na zakup gazu skroplonego, paliwa stałego i płynnego do pieców domowych oraz opłacenie usług mieszkaniowych i komunalnych;
9. Pomoc osobom z niepełnosprawnością od dzieciństwa i dzieciom z niepełnosprawnością;
10. Pomoc osobom nieposiadającym prawa do emerytury i z niepełnosprawnością;
11. Wypłata odszkodowania osobom sprawującym opiekę nad osobą z niepełnosprawnością I grupy lub osobą starszą;
12. Odszkodowania dla osób świadczących usługi socjalne;
13. Państwowa pomoc społeczna dla sierot i pomoc materialna dla rodziców – wychowawców;
14. Tymczasowa pomoc państwa dla dzieci, których rodzice unikają płacenia alimentów;
15. Pomoc dla adoptowanych dzieci;
16. Tymczasowa państwowa pomoc społeczna dla bezrobotnego, który osiągnął powszechny wiek emerytalny, ale nie nabył prawa do emerytury;
17. Pomoc dla dzieci wychowanych w rodzinach wielodzietnych;
18. Pomoc dla „miejskiej opiekunki”.

Główne obszary pracy administracji ochrony socjalnej to pomoc społeczna rodzinom, dzieciom, kobietom, niektórym kategoriom osób (np. zwolnionym z więzień), wsparcie młodzieży, osób starszych, osób z niepełnosprawnością, chorych (m.in. narkomani, osoby z niepełnosprawnością rozwojową i zaburzeniami psychicznymi). Analizując stan ochrony socjalnej można stwierdzić, że wypłacanie obywatelom świadczeń z pomocy społecznej nawet w stanie wojennym było trudne bez pomocy zachodnich partnerów.

Ogólnie rzecz biorąc, Departament Ochrony Socjalnej Ludności Ukrainy zapewnia realizację polityki państwa w zakresie ochrony socjalnej ludności i wsparcia rodziny poprzez stały monitoring i nadzór nad prawidłowością wyznaczania i wypłacania państwowych świadczeń socjalnych, emerytury i kontrolę świadczenia pomocy społecznej. Działalność instytucji systemu zabezpieczenia społecznego na rynku pracy polega na weryfikacji rzetelności i kompletności informacji o dochodach i stanie majątkowym osób będących członkami rodziny ubiegających się o przyznanie dotacji mieszkaniowej. Na podstawie wyników kontroli sporządzane są odpowiednie akty badania warunków materialnych i bytowych rodziny.

Prowadzenie wyrywkowych kontroli akt osobowych beneficjentów pomocy społecznej i dotacji zapewnia celowe udzielanie pomocy społecznej. Na podstawie wyników kontroli sporządzane są stosowne akty z wnioskami o prawidłowości przyznawania państwowych świadczeń socjalnych. Otrzymane nadpłaty są zwracane do budżetu państwa. Administracja zapewnia również realizację kontroli nad nadzorem prawidłowości i terminowości wyznaczania (przeliczania) rent i selektywnych zasiłków pogrzebowych.

Zapewnienie polityki państwa w zakresie przestrzegania praw, wolności i uzasadnionych interesów osób wewnątrznie przesiedlonych

Innym ważnym kierunkiem pracy wydziałów ochrony socjalnej w regionach Ukrainy jest zapewnienie polityki państwa w zakresie przestrzegania praw, wolności i uzasadnionych interesów osób wewnątrznie przesiedlonych, co nabiera szczególnego znaczenia przy wprowadzaniu stanu wojennego i wojny z Federacją Rosyjską. Osoby wewnątrznie przesiedlone potrzebujące dodatkowej ochrony otrzymują miesięczne płatności w wysokości 2220 UAH (75,9 USD) w ramach wspólnego programu Rząd – ONZ. Większość takich osób przeniosła się do zachodnich regionów Ukrainy i po zarejestrowaniu otrzymuje te płatności.

Największy ciężar pracy z osobami wewnątrznie przesiedlonymi spadł na zachodnie regiony Ukrainy. Są daleko od granic z Rosją i Białorusią, z których prowadzona jest agresja militarna. Dotyczy to zwłaszcza obwodu Lwowskiego, Iwano-Frankowskiego i Zakarpackiego, gdzie istnieje możliwość zakwaterowania znacznej liczby osób w rozwiniętej infrastrukturze rekreacyjnej. Do analizy działań instytucji ochrony socjalnej wybrano obwód Zakarpacki i zlokalizowaną tam administrację powiatu Berehowskiego. W szczególności, według stanu na dzień 3 maja 2022 r. pomocy pieniężnej udzielono już 62 380 przesiedleńców w obwodzie zakarpackim. W ten sposób 14 500 przesiedleńców w regionie otrzymało wsparcie od Agencji ds. Uchodźców ONZ, 18 280 przesiedleńców ze Światowego Programu Żywnościowego ONZ w Ukrainie. Kolejne 29 600 osób przymusowo

przesiedlonych otrzymało pomoc od przedstawicielstwa Międzynarodowej Organizacji Migracji Agencji Narodów Zjednoczonych ds. Migracji w Ukrainie, w tym 1431 osób starszych, 261 kobiet w ciąży, 1522 samotnych ojców i matek oraz 1398 rodzin wychowujących 2 lub więcej dzieci¹¹.

Za okres od 22 marca 2022 r. (od momentu złożenia dokumentów w celu ustalenia statusu osoby wewnątrznie przesiedlonej) do 2 maja 2022 r. do Wydziału Ochrony Socjalnej Ludności Beregivskiej Rejonowej Administracji Państwowej Regionu Zakarpackiego zwróciły się do zarejestrowania 5409 rodzin wewnątrznie przesiedlonych (Tabela 3)

Tabela 3. Struktura osób wewnątrznie przesiedlonych w obwodzie Zakarpackim w 2022 r.

Lp. s/p	Kategoria przesiedleńców wewnątrznych	% ogółu przesiedleńców wewnątrznych
1	dzieci	38,35
2	kobiety	40,82
3	mężczyźni	20,83

Źródło: Opracowanie autorów na podstawie Główny Departament Statystyki Obwodu Zakarpackiego. <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/>.

Wysokość pomocy określona ustawowo wynosi 2000 UAH. (68,37 USD) na osobę pełnosprawną i rencistę oraz 3000 UAH. (102,56 USD) – dla dzieci i osób z niepełnosprawnością.

Terytorialne administracje ochrony socjalnej w Ukrainie obliczają i wypłacają państwowe świadczenia socjalne, świadczenia z tytułu mieszkalnictwa i usług komunalnych, dopłaty do refundacji opłat za mieszkanie i usługi komunalne, na zakup gazu skroplonego, stałego i płynnego piecowego paliwa domowego oraz opłacenie usług mieszkaniowych i komunalnych. Wypłaty te uzależnione są od całkowitego dochodu danego gospodarstwa domowego zgodnie z obowiązującymi przepisami. Płatności dokonywane są zarówno w gotówce (za pośrednictwem oddziału komunikacyjnego), jak i w formie bezgotówkowej (za pośrednictwem oddziałów banku). Korzystający z ochrony socjalnej mogą samodzielnie wybrać (przy składaniu dokumentów), jak dokładnie chcą otrzymywać zgromadzone środki, czy to za pośrednictwem oddziału komunikacji, czy też oddziału banku.

Konsumenci usług socjalnych – beneficjenci pomocy społecznej mogą zwrócić się do dowolnego urzędu pomocy społecznej w miejscu rejestracji lub pod adresem stałego zamieszkania. Dokumenty do uzyskania państwowej pomocy społecznej przyjmowane są za pośrednictwem ośrodków świadczenia usług lub wydziałów

¹¹ Ponad 62 tys. przesiedleńców w regionie otrzymało płatności z ONZ. Oficjalna strona Administracji Państwowej Obwodu Berehowskiego. <https://bereg-rda.gov.ua/news/?p=3>.

ochrony socjalnej ludności zjednoczonych wspólnot terytorialnych (organy samorządu terytorialnego). Departament Ochrony Socjalnej Ludności przyjmuje dokumenty otrzymane bezpośrednio za pośrednictwem poczty, elektronicznego portalu usług socjalnych Ministerstwa Polityki Społecznej lub portalu elektronicznego „Diy” Ministerstwa Cyfrowej Transformacji Ukrainy.

W celu wzmocnienia ochrony socjalnej obywateli na okres kwarantanny lub środków ograniczających związanych z rozprzestrzenieniem się ostrej choroby układu oddechowego COVID-19, zgodnie z uchwałą Gabinetu Ministrów Ukrainy „Niektóre kwestie świadczenia państwowego pomocy społecznej”¹² z dnia 08.04.2020 nr 264, zapewniona jest kontynuacja płatności określonej zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem o płatnościach, sporządzaniu i weryfikacji dokumentów płatniczych różnych rodzajów państwowej pomocy społecznej bez konieczności ubiegania się przez obywateli osobiście.

Działalność instytucji systemu zabezpieczenia społecznego ludności obejmuje relacje z organizacjami publicznymi, międzynarodowymi funduszami i placówkami medycznymi. W szczególności Departament Ochrony Socjalnej Ludności Administracji Okręgu Beregiw współpracuje z ośrodkami rehabilitacji „Elita”, „Inново”, „Samotuzhka”, Międzynarodową Kliniką Rehabilitacji Kozyavkina, centrum rehabilitacji fizycznej „Krok po kroku” w celu realizacji polityki państwa w zakresie ochrony socjalnej osób z niepełnosprawnością. I tak, w 2021 r. zawarto ze środków budżetu państwa 26 umów na rehabilitację leczniczą dzieci z niepełnosprawnością na kwotę 462,94 tys. UAH (15,83 tys. USD).

Łącznie w 2021 r. z obwodu Zakarpackiego 26 dzieci zostało skierowanych do przedsiębiorstwa państwowego „MDC „Artek” na rehabilitację i rekreację, przedsiębiorstwa państwowego „Mołoda Gwardija” UDC – 16 dzieci, Obózu Zdrowia Dzieci „Zaczarowana Dolina” – 6 dzieci, obozu dziecięcego „Horbok” – 16 dzieci, DOT „Artek-Prykarpattia” – 1 dziecko, DOT „Sokolyata” – 3 dzieci.

Badanie działalności terytorialnych administracji ochrony socjalnej ujawniło ich aktywną współpracę z organami samorządu lokalnego, przedsiębiorstwami, instytucjami i organizacjami na terenie Ukrainy. Ogólnie rzecz biorąc, działalność departamentów pomocy społecznej w Ukrainie charakteryzuje się udzielaniem pomocy zgodnie z normami prawnymi odpowiednim grupom społecznym, realnymi wyzwaniami dnia dzisiejszego, spowodowanymi wojną Rosji w Ukrainie oraz realizacją głównych kryteriów polityki społecznej państwa w ramach jego kompetencji.

¹² Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy „Niektóre kwestie świadczenia państwowej pomocy społecznej” z dnia 8 kwietnia 2020 r., #264. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2020-%D0%BF#Tekst>.

Opracowywanie i wdrażanie zasad polityki komunikacyjnej państwa

Ważną cechą funkcjonowania instytucji systemu ochrony socjalnej ludności na rynku pracy jest nawiązanie komunikacji z organizacjami, instytucjami powiatu i różnymi grupami ludności.

Pilna potrzeba opracowania i wdrożenia zasad polityki komunikacyjnej państwa wynika z konieczności wprowadzenia ogólnych standardów dwustronnej wymiany informacji między organami państwowymi, organami samorządu terytorialnego, społeczeństwem i środkami masowego przekazu, których brak prowadzi do spadku jakości decyzji z powodu lekceważenia interesów wszystkich zainteresowanych stron. Konsekwencją tego jest spadek poziomu zaufania obywateli do władz państwowych, tworzenie napięć społecznych w społeczeństwie.

Polityka społeczna państwa pozostaje ukierunkowana głównie na wspieranie osób z niepełnosprawnością i ubogich części społeczeństwa, a nie na zapewnienie praw społeczno-ekonomicznych pełnosprawnym obywatelom, tj. prawa do pracy, jej godnej i terminowej zapłaty. Biorąc pod uwagę specyfikę pracy w organach ochrony socjalnej, należy zwrócić uwagę na proces komunikacji z różnymi grupami ludności ubiegającymi się o państwową pomoc społeczną.

Ludność, która występuje do organów ochrony socjalnej, można podzielić na kilka kategorii:

- młodzież do 35 roku życia;
- sprawna ludność w wieku produkcyjnym;
- osoby w wieku emerytalnym, którym nie przysługuje emerytura.

Według innego podejścia to:

- osoby z niepełnosprawnością i dzieci z niepełnosprawnością;
- obywatele o niskich dochodach;
- rodziny wielodzietne;
- osoby, które nie mają prawa do emerytury.

Zgodnie z art. 5 Ustawy Ukrainy „O Odwołaniach Obywatelskich”¹³ aplikacje kierowane są do władz państwowych i organów samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw, instytucji, organizacji bez względu na formę własności, stowarzyszeń obywateli lub urzędników, których organem jest rozstrzygnięcie kwestii poruszonych w pytaniach odwoławczych. Analizując proces składania dokumentów przez obywateli do organów ochrony socjalnej zauważamy, że największy odsetek to „komunikacja na żywo” („kolejka na żywo”) (67%), korzystanie z poczty (30%), a najmniejszy udział przypada na media elektroniczne (3%). Charakterystyki grup społecznych wskazują, że wśród młodzieży największą popularnością cieszą

¹³ Prawo Ukrainy „O odwołaniach obywateli”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

się aplikacje elektroniczne, a wśród emerytów „komunikacja na żywo” i korzystanie z komunikacji pocztowej.

Nowoczesne instytucje ochrony socjalnej ludności realizują proces komunikacji w czasie rzeczywistym, poprzez oficjalną stronę internetową instytucji państwowej i środki masowego przekazu, a także za pomocą komunikacji telefonicznej. W celu zapewnienia efektywnej współpracy między organami ochrony socjalnej a obywatelami prowadzone są stale prace informacyjno-wyjaśniające wśród ludności za pomocą środków masowego przekazu, zasobów internetowych, udzielanie konsultacji podczas komunikacji, umieszczanie niezbędnych informacji na stoiskach informacyjnych dostępnych dla ogół społeczeństwa.

W celu usprawnienia komunikacji między organami ochrony socjalnej a obywatelami uwzględnienia opinii pracowników badanego podmiotu przez autorów została przeprowadzona analiza SWOT, która pozwoli zrozumieć zalety i wady takiej interakcji. Metodologia analizy SWOT polega na identyfikacji mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń, a także tworzeniu powiązań między nimi, które w przyszłości mogą posłużyć do sformułowania strategii usprawnienia procesów komunikacji w instytucjach systemu zabezpieczenia społecznego na rynku pracy (Tabela 4).

Tabela 4. Analiza SWOT instytucji systemu zabezpieczenia społecznego ludności

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Struktura instytucjonalna systemu usług społecznych i usług publicznych; – Kwalifikacje i doświadczenie zawodowe pracowników organów ochrony socjalnej; – Zidentyfikowane obszary pracy; – Prowadzenie prac informacyjnych i wyjaśniających wśród ludności. 	<ul style="list-style-type: none"> – Niskie zarobki i niski prestiż pracy; – Rotacja personelu; – Ujednolicenie usług bez uwzględnienia potrzeb społeczności; – Przeciążenie personelu zbyt dużym zakresem prac; – Brak oceny potrzeb klienta; – Deklaratywny charakter programów państwowych, niski poziom ich finansowania.
Możliwości	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Zmiany ram regulacyjnych; – Dostosowanie do ustawodawstwa europejskiego; – Decentralizacja władzy; – Reforma administracyjna i terytorialna; – Traktowanie organizacji pozarządowych jako równoprawnych partnerów; – Rynek usług odpowiadający potrzebom. 	<ul style="list-style-type: none"> – Niedoskonałość obecnego ustawodawstwa; – Brak państwowych standardów socjalnych; – Niski poziom organizacji publicznych na poziomie regionalnym; – Niestabilność polityczna, brak sukcesji; – Niski priorytet sfery społecznej; – Niezrozumienie pracy organów ochrony socjalnej; – Brak systemu kontroli po świadczeniu usługi konkretnej osobie i oceny jakości usługi społecznej przez klienta.

Źródło: Opracowanie własne.

Tak więc przeprowadzona analiza SWOT pozwala zmodelować scenariusze reformy systemu świadczenia usług społecznych dla obywateli, poprawiając komunikację między podmiotami rynku pracy. Można wyróżnić trzy scenariusze usprawnienia procesów komunikacyjnych:

1. „Status quo” oznacza brak zmian, ponieważ niedociągnięcia i zagrożenia są znaczące i nie do pokonania. W przeważającej części agencje ochrony socjalnej stosują ten scenariusz, ponieważ szereg negatywnych czynników nie stymuluje wdrażania nowej polityki komunikacyjnej.

2. „Europejskie usługi socjalne dzisiaj” (wykorzystanie zasobów finansowych i informacyjnych do usprawnienia pracy organizacji). W tej chwili organizacje europejskie zapewniają ogromną pomoc, zarówno finansową, jak i informacyjną. Organizowane są liczne seminaria i szkolenia online mające na celu nawiązanie interakcji i podniesienie poziomu świadomości pracowników w zakresie aktów regulacyjnych i prawnych oraz doświadczenia krajów europejskich.

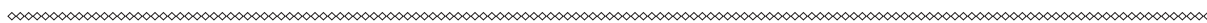
3. „Decentralizacja usług społecznych jako proces i rezultat” opracowanie strategii i taktyki, wytyczenie i zaangażowanie zainteresowanych podmiotów, dywersyfikacja źródeł finansowania, system kontroli i monitoringu itp.

Analizując powyższe scenariusze zauważamy, że warto skupić się nadwóch ostatnich, tworząc udane połączenie adaptacji doświadczeń krajów Unii Europejskiej w zakresie świadczenia usług społecznych oraz wypracowania odpowiednich strategii i taktyk dla efektywnego funkcjonowania instytucji systemu ochrony socjalnej ludności Ukrainy.

W celu zbliżenia usług administracyjnych o charakterze społecznym mieszkańcom zjednoczonych wspólnot terytorialnych wprowadzono kompleks programowy „Wspólnota Zintegrowana”. W szczególności na terytorium zachodniej części Ukrainy rozpatrzenie wniosków o przyznanie pomocy przy urodzeniu dziecka, „miejskiej niani” i zasiłku mieszkaniowego są zapewnione za pomocą środków telekomunikacji, za pośrednictwem oficjalnej strony Ministerstwa Polityki Społecznej. Organizowano prace polegające na zapewnieniu kompleksu usług mających na celu stworzenie korzystnych warunków realizacji praw dziecka, a mianowicie kompleksowej usługi „Je-Malyatko”.

Efektywne funkcjonowanie administracji systemu zabezpieczenia społecznego na Ukrainie jest determinowane identyfikacją mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w procesie jego funkcjonowania z punktu widzenia zarządzania personelem jako głównego elementu działalności tych instytucji. Wśród mocnych stron administracji ochrony socjalnej na rynku pracy Ukrainy warto podkreślić:

- kompetencje zawodowe pracowników kierowniczych – każdego roku urzędnicy państwowi przechodzą różne programy szkoleniowe, szefowie departamentów i personel są stale szkoleni w zakresie informowania

- o zmianach w ustawodawstwie, o specyfice powoływania i wypłacania różnych świadczeń socjalnych, świadczeń i odszkodowań słabszym społecznie grupom ludności.
- wypłatę wynagrodzeń według jasno ustalonego harmonogramu (płatności dokonywane są dwa razy w miesiącu do 14 i 30 każdego miesiąca zgodnie z terminem określonym w Układzie Zbiorowym) oraz zapewnienie urlopów rocznych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami wymiar corocznego urlopu podstawowego wynosi 30 dni kalendarzowych, ponadto za każdy rok służby publicznej po ukończeniu pięciu lat służby publicznej urzędnikowi przysługuje jeden dzień kalendarzowy corocznego dodatkowego płatnego urlopu, ale nie więcej niż 15 dni kalendarzowych (art. 58 Ustawy Ukrainy „O służbie publicznej”) ¹⁴, a także urlop socjalny dla kobiet, które pracują i mają 2 lub więcej dzieci poniżej 15 roku życia, trwające 10 dni kalendarzowych. Istnieje jednak limit, zgodnie z którym czas trwania wszystkich wakacji nie może przekroczyć 59 dni kalendarzowych. Urlopy w urzędach pomocy społecznej można podzielić na części, przy czym część rocznego urlopu podstawowego nie może być krótsza niż 14 dni.
 - przyjazną atmosferę – w wydziałach pomocy społecznej podejmowane są działania mające na celu utrzymanie przyjaznej atmosfery w zespołach poprzez obchodzenie świąt zawodowych dwa razy w roku (w Dniu Pracownika Służby Cywilnej (23 czerwca) oraz Dniu Pracownika Socjalnego (pierwsza niedziela listopada). Komisje związkowe organizują wycieczki i inne uroczystości z okazji obchodów tych świąt.

Wśród słabych stron działalności wydziałów ochrony socjalnej ludności można wyróżnić niski poziom wynagrodzeń. Zgodnie z Dekretem Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 18 stycznia 2017 r. nr 15 „Kwestie wynagrodzeń pracowników organów państwowych”¹⁵ i z art. 50 Ustawy Ukrainy „O służbie cywilnej”¹⁶ 13-a pensja składa się z:

- 1) wynagrodzenia służbowego;
- 2) dodatku za staż pracy;
- 3) dodatku za stopień urzędnika;
- 4) składki (jeżeli zostały ustalone)¹⁷.

¹⁴ Ustawa Ukrainy „O służbie cywilnej” z dnia 10 grudnia 2015 r., nr 889-VIII/ Rada Najwyższa.

¹⁵ Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy „Kwestie wynagrodzeń pracowników organów państwowych” z dnia 18 stycznia 2017 r., nr 15. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2017-%D0%BF#Tekst>.

¹⁶ Ustawa Ukrainy „O służbie cywilnej” z dnia 10 grudnia 2015 r., nr 889-VIII/ Rada Najwyższa.

¹⁷ Ustawa Ukrainy „O służbie cywilnej” z dnia 10 grudnia 2015 r., nr 889-VIII/ Rada Najwyższa.

Zgodnie z art. 6 Ustawy Ukrainy „O służbie cywilnej” stanowiska służby cywilnej w organach państwowych są podzielone na kategorie i podkategorie w zależności od kolejności powoływania, charakteru i zakresu uprawnień, treści pracy i jej wpływu na podjęcie ostatecznej decyzji, stopień odpowiedzialności zawodowej, wymagany poziom kwalifikacji i kompetencji zawodowych urzędników służby cywilnej¹⁸.

Według analizy SWOT, głównymi możliwościami zarządzania ochroną socjalną ludności są dostępność potencjału kadrowego i niski poziom zatrudnienia ludności. Od 1 lipca 2022 r. niski poziom zatrudnienia ludności wynika z operacji wojskowych w Ukrainie, zamknięcia wielu przedsiębiorstw i częściowego funkcjonowania istniejących firm. Tylko niewielka część przedsiębiorstw mogą oferować oficjalne zatrudnienie z pakietem socjalnym. Dzięki temu instytucje ochrony socjalnej ludności na ukraińskim rynku pracy są w stanie przyciągnąć do swojej działalności wykwalifikowany personel.

Wskutek wprowadzenia stanu wojennego na terytorium Ukrainy od 24 lutego 2022 r. i kontynuowania działań wojennych, populacja zachodnich regionów Ukrainy znacznie wzrosła. Wynika to ze znacznej liczby przesiedleńców wewnętrznych, którzy przenieśli się ze strefy działań wojennych i poszukują pracy, co prowadzi do wzrostu potencjału kadrowego.

Zagrożenia dla działalności wydziałów pomocy społecznej w Ukrainie to: niekorzystna polityka społeczno-gospodarcza, wojna i zmiany demograficzne. Tym samym, w związku z niekorzystną sytuacją społeczno-gospodarczą w kraju, a także z powodu wojny, od 24 lutego 2022 r. urzędnicy państwowi zrezygnowali z pracy w tych instytucjach, co było spowodowane w szczególności niskimi zarobkami, dużą odpowiedzialnością pracowników oraz wzrostem obciążenia związanego z przetwarzaniem płatności dla osób wewnętrznie przesiedlonych.

Wnioski

Charakterystyka mocnych i słabych stron instytucji systemu zabezpieczenia społecznego ludności na rynku pracy oraz ich szans i zagrożeń wykazała, że możliwe jest zapewnienie efektywnego funkcjonowania tych resortów przy pomocy:

- zapewnienia godziwego poziomu wynagrodzeń i środków motywacyjnych, co pozwoli zmniejszyć rotację kadr i przyciągnąć wysoko wykwalifikowanych;
- przyciągania dodatkowych źródeł finansowych i innych w celu zapewnienia godnego wynagrodzenia urzędników;

¹⁸ Tamże.

- wdrożenia działań zwiększających prestiż służby cywilnej, w tym informacyjnych, które zwiększą liczbę kandydatów na wolne stanowisko;
- odmłodzenie siły roboczej, która jest w stanie szybko i sprawnie reagować na zmiany w środowisku zewnętrznym i wewnętrznym.

Powyższe działania przyczynią się do efektywnego funkcjonowania wydziałów ochrony socjalnej w Ukrainie, rozwoju europejskiego systemu ochrony socjalnej ludności, zmniejszenia problemów na rynku pracy oraz ograniczenia negatywnych skutków rosyjskiej inwazji na Ukrainę.

Piśmiennictwo:

1. Dekret Prezydenta Ukrainy „O wprowadzeniu stanu wojennego” z dnia 24 lutego 2022 r., nr 64/2022. <https://www.president.gov.ua/dokumenty>.
2. Główny Departament Statystyki Obwodu Zakarpackiego. <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/>.
3. Koncepcja państwowego celowego programu społecznego zwalczania handlu ludźmi na okres do 2025 roku. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2021-%D1%80#Text>.
4. Konstytucja Ukrainy. https://kodeksy.com.ua/konstitutsiya_ukraini/statja-46.htm.
5. Pomoc materialna dla osób dotkniętych handlem ludźmi. Wydział Ochrony Socjalnej Ludności Rady Miasta Sumy. <https://dszn.smr.gov.ua/materialna-dopomoga-osobam-yaki-postrazhdali-vid-torgivli-lyudmi-2/>.
6. Prawo Ukrainy „O zwróceniach obywateli”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
7. Rudkiewicz, I.V. (2011). *Regulacja systemu ochrony socjalnej ludności Ukrainy: teoria, metodologia i polityka państwa*. Monografia. Donieck.
8. System ochrony socjalnej i zabezpieczenia społecznego na Ukrainie: stan rzeczywisty i perspektywy reform: raport analityczny.
9. Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy „Kwestie wynagrodzeń pracowników organów państwowych” z dnia 18 stycznia 2017 r., nr 15. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2017-%D0%BF#Tekst>.
10. Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy „Niektóre kwestie świadczenia państwowej pomocy społecznej” z dnia 8 kwietnia 2020 r., #264. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2020-%D0%BF#Tekst>.
11. Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy „O zatwierdzeniu rozporządzenia w sprawie Ministerstwa Polityki Społecznej Ukrainy” z dnia 17 czerwca 2015 r., nr 423. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/pokaz/423-2015-%D0%BF#top>.
12. Ustawa Ukrainy „O służbie cywilnej” z dnia 10 grudnia 2015 r., nr 889-VIII/ Rada Najwyższa.
13. Ustawa Ukrainy „O budżecie państwowym na rok 2022” z dnia 02.12.2021r., nr 1928-IX/ Rada Najwyższa Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>.
14. <https://bereg-rda.gov.ua/news/?p=3>.

Streszczenie

Przedstawiono podstawy systemu socjalnej ochrony ludności i jej elementy składowe na różnych poziomach zarządzania. Rozpatrzono główne kierunki systemu socjalnej ochrony ludności w Ukrainie oraz obowiązujące w tym zakresie ustawodawstwo. Scharakteryzowano działalność wydziałów ochrony socjalnej oraz główne obszary ich pracy w stanie wojennym. Omówiono problematykę aktualnego stanu działalności administracji systemu ochrony socjalnej ludności Ukrainy i opracowano strategię doskonalenia procesów komunikacyjnych w działaniach instytucji systemu zabezpieczenia społecznego ludności na rynku pracy z wykorzystaniem analizy SWOT.

Słowa kluczowe: osoby wewnątrznie przesiedlone, polityka społeczna państwa, uprzywilejowane kategorie obywateli, ochrona socjalna, ośrodki pomocy społecznej, administracja ochrony socjalnej